

Eilistä mieshistoriaa

■ KIRSI VAINIO-KORHONEN

Historia eilen ja tänään. Historiantutkimuksen ja arkeologian suunnat Suomessa 1908–2008. Toimittaneet Sini Kangas, Marjatta Hietala ja Heikki Ylikangas. Suomen tiedeseura 2009.

”Käsillä oleva teos on laaja-alainen analyysi kotimaisen historian tutkimuksen nykytilasta, kansainvälisyydestä ja tulevaisuuden visioista” luvataan hiljattain ilmestyneessä katsauksessa suomalaisen historian ja arkeologian alan tutkimukseen. Suuri osa kirjoittajista on alan veteraaneja, usein pitkään työskennelleitä professoreja. Kirjan sivuista kolmannes on varattu listalle, johon on merkitty vuosina 1908–2007 Suomessa ilmestyneet historian ja arkeologian väitöskirjat kronologisessa järjestyksessä vuosi kerrallaan. Ensimmäistä kertaa Suomessa.

Alussa mainitun lupauksen täyttämistä hankaloittaa suuresti valittu näkökulma. Keskeisimmät puheenvuorot teoksessa käyttävät arkeologian, Suomen historian, poliittisen historian ja yleisen historian professorit maassamme tyypillisen oppituolijaon mukaisesti. Lähtökohta on varmasti ollut kirjoittajillekin hankala, koska se on tuottanut osittain melko luettelomaisen ja sekavan esityksen sinänsä kiinnostavasta aiheesta. Väitöskirjojen ja tutkimusten luokittelun vaikeus annetuista lähtökohdista tuleekin vastaan lähes jokaisessa artikkelissa – ehkä arkeologiaa lukuun ottamatta.

Suomeen 1990-luvulla voimala rantautuneita niin sanottuja uusia historioita yritetään teoksessa ahtaa väkisin sata vuotta vanhoihin oppituolimuotteihin. Näin ympäristöhistoriaa esitellään yllättäen yleisen historian tutkimusta käsittelevässä luvussa, vaikka alan tutkijoita on runsaasti myös Suomen historian ja yhteiskuntahistorian oppituolien alaisuudessa. Yhtä yllättävää on lukea, että ”yleisen historian kasvualueisiin kuuluu myös kulttuurihistoria”. Kulttuurihistorialle on kuitenkin perustettu oma oppituoli jo 1970-luvulla, olisikin ollut kiinnostavaa lukea laajempi analyysi tämän uuden tieteenalan vakiintumisesta Suomeen. Sitä kirjassa ei kuitenkaan ole. Markku Peltonen tosin mainitsee oman artikkelinsa otsikossa kulttuurihistorian ja miettiikin esimerkiksi Turun kulttuurihistorian oppituolin luonnetta, mutta joutuu toteamaan, etteivät suomalaisten kulttuurihistorian professorien määritelmät ”tarjoa selkeää vastausta siihen, mitkä tutkimukset voidaan lukea kulttuurihistorian alaan”. Tämän kysymyksen syvällisempi pohdinta olisi mielestäni kuitenkin ollut yhtä tärkeää kuin aate-, oppi- ja kulttuurihistoriallisten tutkimusten lukumäärän taulukoiminen. Myös kolmas uusi tutkimusnäkökulma, nais- ja sukupuolihistoria ja sen Suomen historiasta väitelleet pioneerit, tulee yhtä yllättäen ja vain parilla lauseella esitellyiksi yleisen historian katsauksen yhteydessä. Tämä kaikki kertoo mielestäni siitä, että historian suomalainen tieteenalajako on kansallisessa omaleimaisuudessaan ehkä tulossa tiensä päähän. Myös tästä aiheesta olisin halunnut lukea uutta pohdintaa, varsinkin kun kirjas-

sa luvataan myös ”visioita”.

Useita nykytutkimuksen nimiä jää niin ikään kaipaamaan kirjan nimirikkaudesta huolimatta. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa vaikuttavat historian professorit Henrik Meinander ja Juha Siltala (mainitaan kirjassa yhdellä lauseella) osallistuvat aktiivisesti oman aikansa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja ovat tuoreuttaneet 1900-luvun tutkimusta. Samoin kirjasta puuttuu vaikkapa dosentti Anu Lahtisen nimi, vaikka hänen sukupuolihistoriaan kohdistuvaa tutkimustaan on kiitelty ja palkittu raikkaana avauksena maamme vähän tutkittuun 1500-lukuun. Myös Suomessa ruotsin kielellä julkaistu uusi historiantutkimus nousee vain vähän esiin – ehkä juuri teoksen hankalasti oppituolijakoihin perustuvista lähtökohdista johtuen. Onneksi sentään Jorma Kalelan metodinen ajattelu ja Risto Alapuron teos *Suomen synty* tulevat käänteentekevinä mainituksi Kimmo Rentolan kirjoittamassa artikkelissa. Samoin Pertti Haapala nostaa esiin uuden sosiaalishistorian ja uuden taloushistorian merkityksen sekä niin sanotun kielellisen käänteen ja käsittehistorian tulon.

Suomalainen historiantutkimus on perinteisesti ollut miesten tekemää tiedettä. Näin on tässäkin teoksessa, vaikka 2000-luvulla olisi odottanut, että tiedeartikkelien kirjoittajien joukkoon olisi valikoitunut edes yksi nainen. Ehkäpä hän olisi nostanut esiin sellaisen kiinnostavan seikan, että uudella vuosituhanella perinteisesti miehiseksi profiloituneen Suomen historian oppituolien haltijoiksi on nimetty ensimmäistä kertaa ja hyvin lyhyessä ajassa kolme naista: Irma Sulkunen Tampereelle, Pirjo Mark-

kola Jyväskylään ja tämän kirjoittaja Turkuun.

Toki kirjaan mahtuu paljon kiinnostaviakin huomioita. Jouko Vahtola toteaa, miten maamme 1500-luku tai 1800-luvun alkupuoli ovat houkuttaneet huonosti ammattitutkijoita, vaikka aikakausissa olisi paljon tutkittavaa eikä lähdetilannettakaan voi syyttää huonoksi. Nämä ajanjaksot ansaitisivat kyllä tutkijoiden huomion. Suomalaisien nykytutkijoiden vahva panos keskiajan tutkimuksessa tulee sen sijaan hyvin esille sekä Vahtolan että Harri Siiskosen artikkeleissa ja samaan ajanjaksoon kohdistuvan kaupunkiarkeologian nousu Jussi-Pekka Taavitsaisen kirjoituksessa.

Kiitoksen ansaitsee myös lähes kautta teoksen kansainvälisen näkökulman mukaanotto sekä historian että arkeologian osalta. Pertti Haapalan pohdinta talous- ja sosiaalhistorian muuttuneesta luonteesta osoittaa, että sukupuhistoria, mikrohistoria, mentaliteettihistoria, psykohistoria ja ympäristöhistoria tuntuvat sysänneen oppialan perinteisen käsiteparin lähes unholaan. Samalla virallisen yhteiskunnan sosiaalipoliittisia oloja legitimoivasta historiankirjoituksesta on siirrytty tutkimaan yhteiskunnan epävirallisia ilmiöitä. Suorastaan jännittävä on Markku Peltosen toteamus siitä, miten maamme historian tutkimuksen valtavirta ei enää olekaan poliittista käyttötiedettä ja sotahistoriaa. Nousevia tähtiä ovat sen sijaan aate-, oppi- ja kulttuurihistoria, jotka ovat tuoneet talous- ja sosiaalhistoriankin puolelle arkielämään, seksuaalisuuteen ja populaarikulttuuriin liittyvät aiheet. Loppuhuipennukseksi voisi nostaa Kimmo

Rentolan arvion poliittisen historian kulttuurisesta käänteestä, johon Suomessakin ollaan hänen mukaansa menossa.

Kirjoittaja on Turun yliopiston Suomen historian professori.